

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Presen Alberdi Zubiaurre

*Gernika-Lumo,
Bizkaia
(1920-2013)*

Aurkibidea

Biografia

1920. urtean sortu zen Eriabarrenan, gaur egungo Pablo Picasso kalean. Ama gernikarra zuen, "Café el Norte" ezaguneko alaba; aita, osteria, Soroluzetik (Gipuzkoa) Alkertasuna arma-fabrikara etorritako behargina, bertako sortzaileetarikoa bat izan baitzen. Txikitan karmeldarren ikastetxera joan zen. Zortzi urterekin Zallo-Barri jatetxea dagoen tokian zegoen etxe batera joan ziren bizitzera. Bonbardaketan etxe barik gelditu zirenez, Bilbora eta Gerdexuelara joan ziren. Handik beste hainbat herriekin batera, Elai-Alai dantza taldeko kideekin, Segundo Olaetaren gidaritzapean Frantziara egin zuten alde. Guztira hiru urte luzez egon zen Parisen. Agirre lehendakariaren lehenengo umea jaio zenean, beraiek kantatu zieten haurtxoari. Zartzuela eta antzerki ezberdinetan parte hartu zuen gaztetan herrian.

Zintak

GER-067

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-04-13
- **Iraupena:** 56 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Gisasola, Karmen - Goiria Mendiola, Nerea

GER-068

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-04-13
- **Iraupena:** 56 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Bonbardaketa aurreko Eriabarrena

- **Erref:** GER-067/002
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:00:23. **Bukatu:** 00:02:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

Eriabarrenan jaio zen Presen, "Fernando el Católico" deitzen zen orduan kalea. Bertan ospatzen zen eria, astelehenetan ganadua ekartzen zuten traturako. Inguru hura zelako zen azaltzen du. Merkurioko iturria Faisan taberna dagoen tokian zegoen, bonbardaketa ostean bajatu zuten behera.

Transkripzioa

- Nun jaixo ziñen?

-Ni, nun? Hor, Eriexabarrenien "donde está ahora Picasso". Lehen izeten zan han, "Fernando el Católico" aintziñe. Izena, harena kalierna, ni txikitxue izen nitzenien, "Fernando el Católico". Ta oin da Picasso. Oin Auzokoa ta kafe-ta dauen lekuen, hantxe jaio nitzen, ni. "Allí he nacido".

- Auzokoa ganien-edo?

- Ez, harantzau apurtxo bet. Harantzau baiña hortxe kalien. Ta, hori izen zan, izena Eriexabarrena. Izetez zan, erixie; oin jardiñek dauz ba, itxurrixe-ta? Ta antziñe egoten zien astelehenetan, ganadue. Ganadue eitxen zan han, zerien ta egoten zien holako burdiñek. Ta guk hantxe bueltaka-bueltaka jolasten. Ta astelehenetan izeten zan erixie ta etorten zien baserriko guztixek euren ganaduekaz saltzeko. Ta tratantiek txarritxuegaz ta... Hor eitxen zan erixie. "Por eso", izena euki eban Eriexabarrena. Bai.

- Ta zelakoa zan hori ingurue?

- Hori? Ba etxiek. Oin dauzenak: Auzokoa... Hantxe ba, etxiek dana; komertzioa ta dendak-eta. Ta gero oin jardiñek eta itxurrixe dauen lekuen, dana ganaduentzako ta arbolakaz, arbolakaz. Ta gero aparte, kamiñoa ta gero Pasilekue. Oin dauzen moduen, ba Pasilekue, holan egon zan. Holan. Jardiñe holan politxek barik, bederra ta holako elegantie ez. Zera, senzilloaua.

- Ta Merkurixoa be hor egon zan? Merkurixoko iturrixe hor egon zan?

- Merkurixoa egon zan, ez, Faisana? Faisana? hantxe ondoan egon zan bankutxu bet ta hantxe egon zan hori itxurrixe. Ta gero bonbardeoak izen zienien, bajatu ein eben hara. Baiña hori egon zan han, Faisan-en ondoan, Pasilekuen. Pasilekuen, egon zan hori itxurrixe. Bai, akordeten naz "claramente". Bai, osea horrek... Gure badozu pregunteu beste geuze batzuk.

2. Eriabarrenako merkataritza

- **Erref:** GER-067/003
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:02:42. **Bukatu:** 00:04:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

<p>Hainbat, denda, taberna, jatetxe hotel... egon ziren Eriabarrenan. Astegunez aterki-konpontzaileak egoten ziren eta baita "txarlatanak" ere gauzak saltzen.</p>

Transkripzioa

- Ta hor zuen kalien, egon zien dendak edo tabernak-edo?
 - Bai. Hor kalien, hor Erixebarrenien? Bai dendak: farmazixe, konfitterixe gure parientiena ta ferreterixe be bai. Hotela be bai, Zimela. Osea, tabernie ta gero, jaten emoten eben lehenengo pixuen ta dana egon zan hor, hor zerien. Bai kale inportantie izen zan. Ta gero astelehen guztixetan, ferixe ganaduena. Ta hantxe egoten zien gero, astegunien egoten zien hantxe ezkiñetxu baten, paragueruek. Osea, arregletan guardasolak-eta. Hantxe, hantxe egoten zien paragueruek. Ta gero etorten zien astelehenetan, horrek txarlatanak saltzen geuzek. Ta baserriko guztixek hantxe, eureri ikusten. Kotxien etorten zien ta hantxe planteute: "A ver, esto por un duro. Por no sé cuántos. Tal"-ta. Txarlatanak. Ta baserrikoak: bueno, horixe, horixe gure dot /gurot/. Ta bueno ba, "venga, por un duro, esto, tal, tal-ta. Esta manta esta sábana, todo esto un duro-ta". Hor, saltzen. Ta baserrikoak hantxe, ha begire danak, grupo asko, e! Baserri asko, haretxeri entzuten ta gu be bai igual, txikitxuek izen giñenien, hareri astelehenetan. Horixe izen zan Gernike, astelehenetan.

3. Pasealekuko eta San Juan Ibarrako kontzertuak

- **Erref:** GER-067/004
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:04:18. **Bukatu:** 00:05:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Eguenetan eta zapatuetan Pasealekuan kontzertuak egoten ziren. Kaltzada egoitzakoek aulkiak jartzen zituzten eta dirua jasotzen zuten kontzertua jesarrita ikusten zutenengandik. Pasealekuan beti egon zen kioskoa eta musika-bandak kontzertu ugari jotzen zituen. Udan, ostera, San Juan Ibarran egoten ziren kontzertuak bertan ere kioskoa baitzegoen.

Transkripzioa

- Ta gero egon zien konziertuek be bai. Konziertuek egoten zien eguenetan ta ez dait zapatuetan-edo Pasilekuen. Ta ospitteleko, oin residentzixe dau, hor zerien ba, "Residencia Kalzada". Ta aintziñe hor izeten zan ospittela. Esaten gendun, pobrientzako. Ta hango jentie, etorten zien sillek ipiñi Pasilekuen ta kobreten eban txakur hudi bet. Osea, "diez céntimos, diez céntimos" kobreten eben ta jente, señora guztixek hantxe jesarritte, konziertue entzuten. Ta han kioskoa, oin kendu ein dabe kioskoa. Ta kioskoa beti egon da Gerniken kioskoa. Beti. Ta "Banda de Música" be bai. Dana uniformiekaz, danak. "La Banda de Música". Ta ba horixe konziertue.

Ta gero uden egoten zan kontziertuek San Juan Ibarren. Hor San Juan Ibarren, hor be, kioskoa egon zen. Ta hori orain etxe barrixek eindde dauz, hortxe. Ta hori izeten zan dana txaletak, dana. Oin be badau, bat edo bi edo baiña orduen izen zan, kondie be bai, hortxe euki eban txaleta "Conde Arana". Ta hori dana txaleta ta uden izeten zien hor kontziertuek, uden; ta neguen han goixen, Paselekuen.

4. Baserritarrak, frutadunak, arraindunak, okinak... etxerik etxe

- **Erref:** GER-067/005
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:05:50. **Bukatu:** 00:07:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

<p>Astelehenetako baserritarren eria, azoka, Pasealekuan egiten zen. Fruta-saltzaileak ere etortzen ziren kanpotik. Arrain-saltzaileak etxeraino etortzen ziren; zientu bat antxoak txakur txiki bat balio zuen. Ogia ere sorki gaineko otzaretan ekartzen zieten etxera. Okinak gurdiaekin hasi zirenean garraio lanetan, aurrerapen handitzat hartu zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta erixe ba bai, eitten zan, osea, oin plazie dau hemen, ba? Eitten zan, Paselekuen erixe. Ta etorten zien baserrikuek-eta danak, hortxe arkuetan, hantxe barruen, bankutxuek-eta jesarri hantxe ta euren gauzatxuek saltzen. Ta gero horrek naranjeruek-eta horrek fruteruek be etorten zien ta hantxe izeten zan erixie. Osea, astelehenetan izeten zan? Bai, astelehenetan seguramente. Ta arraiñek-eta be etxeraino ekarten oskuen, buruen zerak, zestoak buruen. Hemetik haraiño, Lurgorrireño, Cruz Roja dauen lekuen, haraiño etorten zien arraiñekaz. Ta zientu bet antxoa, txakur txiki bet, txakur txiki bet. Ta bajatu [...] geure platertxuekaz behera ta zientu bet antxoa ta txakur txiki bet. Ta etzeraiño ekarritze! Ta ogixe be etzeraiño ekarten genden antziñe, zestoatan. Buruen ipiñi zorkixe ta etzeraiño, ogixe ta danak. Eta oin nobera joan biher deu /bideu/ danetarako. Ta harek karrotxuek etorten zien, hasi zien etorten karrotxuek, "ay, qué lujo!; Vaya carros las panaderas!". Ta orduen be, etzeraiño baiña karrotxuen. Baiña lelengo, buruen zorkixe ipiñi ta hantxe ogixe ekarri. Ta ekarten dabe oiñez ta pixureiño, pixureiño. Ta gero guk oin, joan ein biher dogu /einbigu/ erosten panaderixera. Horixe, diferente total izen zan bizimodue, total! Ta baserrikoak ba, etzeraiño be ekarten oskuen patatak-eta esnie be bai.

5. Baserritarrak astoz etxeraino

- **Erref:** GER-067/006
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:07:36. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroastera

Laburpena:

<p>Baserritarak astoz etortzen ziren eta etxera eramaten zieten jeneroa. Kaleetan ere astoak lotzeko anilak zeuden, horrela ibiltzen ziren etxerik etxe.</p>

Transkripzioa

- Esnie baserrikoak aintziñe danak baserriko esnie. Ta oin “que si no sé cuántos, que si no hay que tomar la nata que si no sé qué”, dana kendute dekogu. Baiña aintziñe, danak edaten gendun baserriko esnie, upilako natakaz. Egixe, bai, bai, bai. Ta etxeraíño, eh! Euren astotxuekaz etorten zien ta oin, astorik be ez dago baserrixetan. Nik ez dot ikusten ta aintziñe, Gerniken etzietan egoten zien, holako anillek astoak lotuteko. Ta kalietan Gerniken, etzietan holako anille handixek egozan, ta baserrikoak hantxe lotu euren astoak, eta gero ba etzietara esniekaz-ta. Eta etxera ekarten oskuen esnie ta geuze guztixek. Ta iguel jentiek iguel errebajau apurtxo bet, “a tanto-ta”, gure aitzek esaten eban: “baserriko kutxadueri, etzeraíño etorri, ez daitz ze orduten altxeu ogetik ta etorri etzeraíño ta hondiño, errebajau eitten dozue?”. Gure aitte errixetan beti. Bai, horixe izen zan.

6. Elurtzak neguro

- **Erref:** GER-067/007
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:09:00. **Bukatu:** 00:10:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Umetan bizimoduan kalean egiten zuten. Neguak gogorrangoak izaten ziren, elur asko egiten zuen, neguro.

Transkripzioa

- Ta gero ba, gerrie-ta ba han antziñe, kalien guk umiek-eta telebisiñoi be bapez; radixorik be bapez; kalefaziñoa be bapez. Osea, txapiegaz, haretxegaz berotuten gendun etze guztixe. Ta ogera jueteko be, igual neguen, Ta eitxen eban edurre be, oin baiño asko baiño gehixao, asko! Osea, negu guzti-guxtixetan, Gerniken holako edurtzie, beti. Ta oin ikusi be ez da eitten edurrik. Kanbixau ein de. Ein de kanbixeu berotara; ze, nik dekotez laregota hamaika urte ta umie izen nitzenien, umie-edo hamabost urtegaz-ta holan, upelako edurtzek negu guztixen: osea, Gabonetan, Erregietan ta danetan edurtzie, itzela Gerniken. Ta oin noz ikusten da? Iñoz bez. Han, Oizen, Oizen. Horixe da.

7. Jolasak zein antzerkiak kalean bertan

- **Erref:** GER-067/008
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:10:01. **Bukatu:** 00:12:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:

Kalean olgatzzen zuten, ez baitzebilten autorik, noizean behin gurdiren bat baino ez zen pasatzen. Domeketan dotrinara joaten ziren eta ostean, etxeko atarietan antzerkiak egiten zituzten.

Transkripzioa

- Ta gu beti kalien olgetan. Kotxerik be ez zan egoten. Gerniken kotxie? herri guztixen igual hiru kotxe. Ta gu kalien osea kordelagaz jolasten, ta kalien izeten zan. Ta domekatan joan zera, dotriñera joaten giñen lauretan. Ta gero entretenimientue izen zan, egixe da hori, portaletan eitten zan teatroa umiek, gure lagunek eta umiek, teatroa portaletan. Joan zerara, dotriñera domeketan ta gero, dotriñetik: "Teatroa dau, han zerien, kalien, ez dait nungo etxien". Ba, hara joaten giñen. Ta gero txakur txikixe pageu, neskari e! Gernikeko neskari, hau gure lagunek-eta, ta jantzi trapu zahar batzukaz ta gu eskillaretan danak, ume guztixek hantxe planteute ta bestiek teatroa eitxen. Ta gu hantxek ikusten teatroa. Ta haixe izen zan bizimodue; ez zan egon ez telebisiñorik, ezebez ta kalien, izeten zan umiek kalien. Osea, askozaz be oin baiño gehixau. Oin umiek dekoie telebisiñoa, bestie ta beti, hantxe etxien sartunde harek ikusten. Gu kalien beti; hantxe, jokoan edo "primera-segundas-ta", kotxerik be ez zan egon. Ta kamiñoan eitxen gendun dana; kamiñoan olgeu ta dana. Ta nozipeñien burdixe paseten zan; baserriko burdixe ta guk hantxe jesarri ta baserrikuek igual, esaten oskuen: "Umiek kanpora! ez zer!". Ta beste batzuk itxi eitten ginttuzen. Ta guk hantxe, ipiñi karruen ta traka-traka burdixekaz. Antziñe Gerniken, burdixek eta karroa, harexek izen zien; kotxeik bapez, kotxeik bapez. Osea, kanbixeu ein de konpletamente bizimodue, konpletamente.

8. Lehen gauza gutxirekin bizi ziren

- **Erref:** GER-067/009
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:12:06. **Bukatu:** 00:13:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Beste aurrerapen batzuk

Laburpena:

Gaur egun teknologia asko dago. Ezkaratzean (sukaldea), txapa eta sukalde ekonomikoa erabiltzen zen denerako: ur berorako, laberako, etxea berotzeko... Askok arropa denbora askoan izaten zuten garbitu barik. Domeketan Lizeoko zinemara joaten ziren. Lizeoa ere erre egin zen. Erre bako gauza gutxi daude herrian.

Transkripzioa

- Oin dana dekogu mekaniko ta sue be, harek "cocina económica" izeten zan ta "económica verdaderamente" izen zan koziñie. Egoten zan ur beroa bertan koziñetan. Ta kendu ein doguz danak. Danak etxe guztixetan baiña penie da, penie da. Ta eitxen eban lapikokoa edo jatekoa, labie euki eban eitxeko erretan sagarrak-eta ta itturrixek be bai, ur beroa. Ta ez zan egon ur

berorik be, etxietan be. Ta dutxau be bapez. Ta hemen gauz. Oin dana dau dutxie ta historixe. Guk ezebez. Egixe, eh! Ez zan egon! Ez zan egon, diferente.

- Hijienie?

- Keba! Ta batzuk erropie be, ez dakit zemat denpora garbittu barik. Eta gero ipiñi bizperetatik hantxe baldien-ta. Guk, ez baiña beste batzuk, bai. Baiña, bueno. Ba, baia bizimodue horixe izen zan. Ta gero igual domeketan, igual ziñie egoten zan be bai, infantil. Ta dirue badekogu ba, ziñera joan ta.

- Nora?

- Lizeora. Lizeoa eon zan ta gero, erre ein zebeu Lizeoa. Hori be barrixe da. Gerniken aintziñekorik, hiru-lau etxe baiño ez dauz oindiño, hiru-lau. Herri guztixe zertu zen, erre zan.

9. Meta batean babestu zen bonbetatik

- **Erref:** GER-067/010
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:13:39. **Bukatu:** 00:15:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bonbardaketan beraien etxea erre egin zen. Ortozik joan zen korrika solo batera, eta meta baten azpian ezkutatu ziren. Gurutze Gorria dagoen zonaldean, baserri batzuk zeuden eta haietako bateko meta zen hori, hain zuzen. Beraien etxea han ondoan zegoen, Zallo-barri dagoen lekuan.

Transkripzioa

- Ta gero gu joaten giñen zerera be bai, solfeora. Egon zan musika, aiuntamentuk euki eban. Segundo Olaeta, ezetuten dozu? Ba, ni gero Frantzixera joan nitzen, Elai-Alai izen zan grupoa. Ta bonbardeoa izen zanien, ba etxie be bai gurie erre ein zen. Ta geldittu giñien holan, holan, kalien, kalien holan. Ta ni ortozik, ganera. Arrapaladan joan nitzen zerera, errefugixoa nire kalien ez zan egon, baiña joan nitzen solo batera, soloara. Ta egon giñen, oin ez dot ikusten nik soloatan, zuk ez dakit badakizu. Horrek metak esaten gendun, guk.

- Bai, bedar-metak.

- Ta "el maíz" harek zerak. Artoa, ebai ta gero eitten eben negureko soloan ipiñi harek metak-edo. Oin ez dot ikusten nik, oin ez dauz metak-be.

- Baiña egoten die baserrixetan, bai.

- Ba, hemen ez. Antziñe, ta, guk hantxe, bonbardeoa paseu gendun hantxe metatan sartun, hantxe ta hantxe solo baten. Han, Cruz Roja dauen lekuen? Ba hantxe. Hantxe egon zien hiru-lau baserri be bai. Oin dana dau konstruidute. baiña han izen zan dana, soloa. Ta guk etxie euki gendun, geurie, han Cruz Rojan, oin tabernak-ta dauz ba, Zallobarri-ta? Hantxe. Hantxe euki gendun guk etxie. Ta hantxe. Gurie izen zan propiedadie ta ganera ba erre ein zen dana. Ta bueno ba!

10. Bonbardaketa ostean, Elai-Alaikoekin Parisera

- **Erref:** GER-067/011
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:15:19. **Bukatu:** 00:17:41

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Bilbora joan ziren eta handik Frantziara Elai-Alaiko kideekin. Hiru urtez egon zen bertan, Parisen. Hasieran, komunistak zirelakoan, bertakoek ez zituzten maite, baina gerora egoera aldatu zen.

Transkripzioa

- Ta gero Frantzixera. Ta gero Bilbora joan giñen ta gero Bilbotik, Segundo Olaetak esan eban, bueno Elai-Alai formatako grupoa. Ta hantxe grupoa formeu, gernikerrak egon giñen han Bilbon ebakeeta ta esan oskuen: bueno, "los gerniqueses que están en Bilbao que vengán a la oficina de Sota". Ta joan giñen ta gero izen zan ba, formatako grupoa ta Frantzixera joateko. Ta bueno, nik aitzagaz ta amagaz-ta hantxe Bilbon, baiña txarto egon giñen, txarto, jatekorik bez, ezebez. Etxien, etxien errefujixeta. Eta zera, Franco-ko jentie, eskapau ein zen. Ta harek etxiek hutsik geldittu zien ta "los refugios" sartu giñen danak holako etxietan dauzenak abandonata. Baiña igual etxe baten igual lau famili. Ta guk igual zerien, lurrien lo ta holan ibil giñen. Ba "mal", txarto. Ta gero Olaetaneke grupoa formeu zanien, joan giñen Frantzixera. Ta hantxe ba ederto egon giñen. Hiru urte ein naben nik Frantzixen, Parisen, Parisen, ta formeu zan grupoa ta han be, eitten gendun, osea teatroak eta hemengo euskaldunen geuzek. Ze joan giñenien hara, esaten oskuen, komunistek gariela. Ta dana Frantzixek desprezixeu guri, bakizu ba, hemengo moduen emigrante-ta. Ta gu be emigrantiek izen giñen ta desprezixeu hantxe Frantzixen. Ta gero Segundo Olaetak guri, egunien-egunien-egunien-egunien mezatara joan giñen, joaten giñen, harek esanda: "mezatara joan biher dogu /bigu/". Ta gero frantsesak ezetu zelako jentie garien diferentiek; ze han egon zien "refugios", komunistek-eta asturianuek-eta, osea maldeziñoak-eta esaten eben harek-eta. Harek diferentiek izen zien, baiña gu beste beste geuze bat.

11. Euskal kultura erakutsiz Paris inguruan

- **Erref:** GER-067/012
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:17:41. **Bukatu:** 00:20:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

<p>Bonbardaketa ostean, Elaiko-Alaikoekin Parisera joan zen errefuxiatuta. Hainbat ikuskizun antolatzen zituzten euskal kultura zabalduz. Parisko Trokadero antzokian ere egin zuten bat. Frantziako beste leku batzuetan ere aritu ziren. Ekainaren 24an heldu ziren Parisera. Han ere bonben beldur ziren. II. Mundu Gerrak harrapatu zituen han, eta han ere babeslekura joan behar izaten zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta gu joan giñen “pa que vean las costumbres del País Vasco”. Meza osteko jaia, eitten gendun ta, “Osea, cuadros vascos”. Ta Parisen ein gendun “en el Trocadero también, en el teatro Trocadero”. Ta leku askotan. Ta gero ein gendun eskursiño bat be, “excursion o para atuar, al norte de Francia”: Calais, Valennciennes, Dunkerque, Douai, dana nortie, dana. Joan giñen hemengo kostunbriek erakusteko. Ta han Frantzixen guk danak lagunek ein genduzen; frantses guztixek, nobixue be euki gendun ta danak. Orduen nik euki naben han Frantzixen. Ein naben hamazazpi urte. Bonbardeuen euki naben hamasei. Ta Frantzixera allege giñenien, hemen izen zan bonbardeoa, “veinti seis de abril” ta gu Frantzixera allege gendun “el veinte cuatro de junio”. “Osea, abril, mayo, junio” egon giñen hemen gerriegaz, baia txarto, txarto. Ez zan egon jatekorik eta lo eitten edozein lekuetan. Santanderren be barkue hartu baiño ariñau, elixa baten sartu oskuen, han lurrien lo eitten ta txarto. Ta gero Frantzixera joan giñenien ba, ederto hantxe bonbardeo barik-eta. Harexek bonbardeoan billurrekaz beti, beti. Hementxe sirenie jo ta beti errefujixoa. Ta gero han Frantzixen, beste gerrie europeue hartu gendun. Ta han be joaten giñen refujixotara. “a la...”. Igual gabeko ez dakit ze orduten ta kamisoiegaz-ta gu arrapaladan. Refujixue euki gendun albotxuen; gu bizi garen albotxuen. Ta haraxe joaten giñen. Ta frantsesak etorten zien euren sonbreruekaz-ta boltsakaz-ta. Guk: “bai, horrek ez takixie zer dan gerrie. Guk, gerrie paseu dogu-ta”. Danak kamisoiegaz ta arrapaladan haraixe, billurregaz, billurregaz. Ba hori gerra denporan izen zan, baia gure txiki denporan ba edertoau Gernikan. “¡Estupendamente!”.

12. Aita Gipuzkoatik arma-fabrikara etorria

- **Erref:** GER-067/013
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:20:03. **Bukatu:** 00:23:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Alaba bakarra zen. Ama gernikarra zuen eta aita Soraluzekoa (Gipuzkoa). Bere aita Alkartasuna arma-fabrikara etorri zen, "Alkar" izeneko pistola egiten zuten bertan. Bere aitak etxean bi pistola zituen oroigarri bezala. Gerra hasi zenean, beldurrez errekarra bota zituen.</p>

Transkripzioa

- Ni alaba bakarra izen naz. Bai. Ta ba dana niretzako.
- Ama ta aitxe nungoak euki zenduzen?
- Ama gernikarra betikoa. Ama betikoa, betikoa. Ta aitte Gipuzkoakoa, “Guipuzcuano”, giputxe. Etor zen Gernikera montetan, gure aitte izen zan “socio fundador de la empresa de pistolas Alkar”, Gerniken, lehenengo enpresie, pistolana Alkar izen zan. Ta gure aitte etorri zen Gipuzkuatik, Eibarretik edo ez dakit nundik. Hiru-edo lau etorri zien “para fundar la fábrica Alkartasuna” ta pistoliek euki eban izena Alkar. Ta gure aitte hori akordeten naz, gerrie borbardeoa baiño ariñau, ba euki eban gero hori... Hori enpresie erre ein zen ta enfin, pase zan. Ta gure aittek euki eban pistola bi errekuero moduen etxien. Hori akordeten naz. Kajatxu holako

kuadradutxu bategaz ta papel holan graziegaz-ta euki eban pistolak. Ta ataten eban nozono, garbittuteko-eta. Ta bat izen zan “pistola de lujo” eta bestie normala. Ta gerrie etorri zanien, aitte pentsetan ba bakizu billurregaz-ta igual etxie ikusteko guardixek-edo billurregaz hantxe, soldaduek-eta ibiltten zien-ta. Ze ein eban? Hartu pistolak ta iñok jakin barik be presara bota, hona errekarra pistola bi. Pena bat dekot! ha ez eukitxie harek pistolak, “recuerdo”. Ta bota ein eban billurregaz ta oin ezebez. Ta “recuerdo tengo yo de los padres, de eso; de la pistola y todo eso”. Hori izen zan bonbardeoa baiño ariñau; ze gure aittek ya geuzie ikusi eban txarto, Gerniken ya abioiek-eta hamen be beti errefujixuetara. Baia gu bizi giñenien, ez da egon errefujixorik ta gu gero soloatara eskapeu. Ta gero handik sartun, urten ta etxe guztixe erretan. “Adios”. Ta holan, bueno, holan ez! Batatxuegaz, lauretan izen zan bonbardeoa ta batatxuegaz hondiño, zapatillekaz-ta. Ta ni zapatillek galdu ein nabezan arrapaladiegaz. Ta gero baserri baten emon oskuen, emon ostien niri zapata batzuk. Harek gorde biher nabezan /binabezan/ nik errekuerdorako. Zapata batzuk danak oker-oker eindde. Nik ez daitz ondo banekon edo ez, baia haretxeaz ibiltten giñen. Haregaz.

- Ortozik baiño hobeto?

- Ortozik baiño hobeto. Ortozik geldittu nitxen arrapaladiegaz, abioien billurregaz. Ta han solo baten, hantxe sartunde. Ta hantxe ein gendun bonbardeo guztixe. Nire ama, ni eta beste neskatzu bet, han barrixokoa. Ta hantxe ein gendun gure bonbardeoa ta ba, haxe; gero gerrie ta gero Frantzixera ta...

- Ta zure aitte bonbardeotan?

-Nire aitte egon zan Gerniken, refujixoan, aparte. Guk ez gendun jakin hilde badeu be ta ezebez. Ta gero agertu zen, agertu zen. Ta bueno ba, danak egon giñen bizirik ta pozik. Etxie erre ein zan, baia orduen, noberan bizimodue baiño ez zan zertzen. Harek joan zien ta listo.

13. Gernikan bizimodu berria hasi behar

- **Erref:** GER-067/014
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:23:43. **Bukatu:** 00:25:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Beraien bizi ziren zonaldean ez zegoen babeslekurik. Arrapaladan zapatilik galdu zituen, baserritar batzuek eman zizkieten oinetako berriak. Bere aita babeslekuan egon zen, eta hasieran ez zuten bere berririk izan. Gerran Frantziara joan zen, eta handik bueltan, beraien terrenoan Guardia Zibil baten oilategia aurkitu zuten; ezin izan zuten ezer egin. Bera Frantzian egon arren bere gurasoak herrira bueltatu ziren. Hasieran beste batzuekin konpartitu zuten etxe bat beraien eraiki aurretik.

Transkripzioa

- Ta guk euki gendun etxie ta soloa “una huerta hermosa” frutalakaz, arbolakaz. “De todo: ciruelas, peras, manzanas”, dana, dana, ikoak, dana. Ta danak abandonete, danak itxi ta Frantzixera eskapeu. Ta gero etorri giñenien, egon zan guarda zibil bet geure terrenoan, euren gallinerotxue ipiñi eban. Baia nok hareri esan ezebe? Ba hantxe egon zan erretirau artien

guardia zibille. Egon zan gure terrenoan. Gu bueno nire aitte ta ama ariñau etorri zien hona Gernikera. Baiña harek be txarto paseu eben. Harek be Santanderrera joan, "Osea, según entraban las tropas", eurek eskapetan eskapetan ta Santanderrera. Ta gero Santandarretik etorri zien Gernikera. Baia Gerniken egon zien etxe baten lau famili. Lau famili ta txarto egon zien. Ta gero gure aitte ta amak ein eben etxetxu bet. Han terrenoa euki gendun zerien, etxie erre zan ladrilluekaz-ta etxetxu senzillutxu bet ein eben ta nik Frantzixetik etorri nitzenien, "por lo menos" etxie euki nabien. Baia batzuk ba hiru-lau famili pisuetan ta holan.

14. Jende asko ez zen sekula jaioterrira bueltatu

- **Erref:** GER-067/015
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:25:11. **Bukatu:** 00:25:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Bonbardaketaren ondorioz, Gernikatik alde egin zutenetako asko ez ziren sekula gehiago bueltatu. Gaur egun ere, edadeko oso gernikar gutxi dago.

Transkripzioa

- Ze hiru-lau etxe baiño ez zan geldittu ta jentie, gernikarrak, asko hemetik ya joan die ta ez die etorri gehixau. Hamen falta da gernikar asko. Asko falta die.
- Asko ez zarie.
- Antziñekoak gitxi. Gitxi, ze danak-edo, tia edo osabangañe edo baserri baten parientiek dekoiera, bestera; hantxe geldittu zien ta gero batzuk Bilbora, bestera ta hantxe geldittu. Ya gernikarrak, gernikarrak gitxi gauz. Gitxi. Nire ama izen zan gernikar-gernikarra.
- Zubiaurre, ta gernikarra Zubiaurre apellidue, Gernikekoa?
- Bai, bai. Gernikekoa.
- Kaletarra zan zure ama, be bai? Kalekoa, baserritxarra, ez?
- Ez, ez.

15. Jolasak eta kantuan diru eske

- **Erref:** GER-067/021
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:36:33. **Bukatu:** 00:39:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako hainbat jolasak aipatzen ditu. Lehen etxerik etxe abesten joatea ohikoa zen. "Urtebarri barri txarri belarri" abestia abesten du. Gaur egun ohitura hori desagertuta dagoela dio. Baserritar baten diruaren ordeztu intxaurrak ematen zizkiela du gogoan. Bukatutakoan denen artean banatzen zuten batutako dirua.

Transkripzioa

- Ta gero lehen be, esan dozu, ibiltzen ziñiela kalien?

- Bai.

-“Primeras ta Segundas-ta”?

- Bai.

- Hori zer zan?

-“Primera, Segundas”? Ba, harri bet; osea, marmol zati bet-edo, holan. Ta gero eitten gendun zeragaz, tiziegaz, “con tiza, marcar el uno, el dos, el tres y el cuatro”. Ta gero hankiegaz, harrixe “en el uno”, ta gero “en el dos”, ta “en el tres” ta holan, harrixegaz jolasten gendun kamiñoan eindde tiziegaz gure kuadrotxuek. Ta gero soka, “a cuerdas”, ta holako geuzetan. Hantxe beti kalien. Ta gero oin galdu dana da, zera be bai: “Urtebarri”-ta, kantetan. “Urtebarri karri” ta “Erregiek datoz”. Horrek danak etxerik etxe egoten giñen gu, kantetan horrek. Ta txakur txiki bet emon ta gero, ene! Joan portalera kontetan diruek. Osea zuk ez dakizu horrek kantak be?

Urtebarri karri

Txarri belarri

Dekonak ez dekonari

nik ez dekot eta niri.

Apalazixo zaldune

geur Urtebarri egune,

zotzak eta paluek

Txori bixarten kontue.

Emongo bozu, emoizu,

bardin emongo badozu.

Zeure begire gagozen artien

emoten jaku berandu.

Hemen gatoz lau,

kanpak joten bi,

emoizu limosnie

Jangoikoagaitxik.

Eup!

Ta gero urteten aban ta: “ala umiek, benga; abe!” Txakur txiki bet emonda. Ala propiñie. Ta gu harekaz diruekaz gero, etxerik etxe joaten giñen kantetan. Oin iñor be ez dator. Iñor be ez dator, oingo umiek. Ta gu hara baserrire be joaten giñen kantetan. Ta baserriko andretxu batek, esaten oskun, harek dirurik ez eban emoten, intxurrek-eta: “aiba, aiba-ta. Datorren urtien be etorri e!”, esaten oskun. “Datorren urtien be etorri!” Ta guk: “bai, etorko gara”. Ta kantetan. Baia baserrixetan be ez zan egon biderik be oingo moduen, ezebez, ezebez! Osea holan estradatxu bet ta handik joaten giñen baserrire kantetan horrek geuzek. Ta Gerniken etxerik etxe kantetan hori “Urtebarri”. Ta gero Erregietan be bai; beste baten kante eitten gendun. Ta oin hori be desaparezidu ein da. Oin ez dator ume bat bez. Jakin be ez dakixe kantziñoak bez. Jakin bez! Ta guk ene! Ze pozik joaten giñen ta gero harek dirutxuekaz... Etxe baten igual, txakur txiki bet; bestien be, beste txakur txiki... Ta gero joaten giñen portalera ta repartidu diruek. Zuretzako honenbeste, honenbeste, honenbeste. Ta repartidu ta pozik.

16. "Erregiek datoz"

- **Erref:** GER-067/022
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:39:37. **Bukatu:** 00:41:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Erregenetan "Erregiek datoz" kanta abesten zuten. Abesti hori kantatzen du.</p>

Transkripzioa

- "Erregiek datoz" be eitten gendun.

"Erregiek datoz,
erregiek datoz,
limosnia batzen,
limosnia batzen.
Gu be hemen gatoz,
gu be hemen gatoz,
limosnia batzen,
limosnia batzen.

Apalazixo zaldune,
hiru erregen egune,
zotzak eta paluek
txori bixaren kontuek.

Emongo bozu emoizu,
bardin emongo badozu.
Geure begira gagozen artian,
egiten jaku berandu.

Hemen gatoz lau,
kanpak joten bi,
emoizu limosnia
jangoikoagaitzik. leup!!!"

Hori Erregietan kantaten gendun. Eta etxat ahaztu e! "Desde niña. Tengo buena memoria todavía". Ta Erregietan horixe ta Gabonetan bestie abestuten gendun, bestie [...]. Horrek bixetan. Eta ume guztixek joaten zien, gu bakarrik ez. Koadrilletxuek eta etzerik etze, etzerik etze. Ta oin ba ez daitz zemat urte /esangotsut/ esango dotsut, igual hogeta hamar urte-edo, etorten zien noze behiñien batzuk, ta jentie pozau! "¡Ay, ya venis! que bien", "Ene umiek!". Baia kantetan be ahaztute, dana txarto eitten eben, dana txarto. Baia guk ederto kantetan gendun eta gero errepartidu diruek, horixe.

17. Gabonetako, Kandelerioko eta Santa Agedatako kantuak

- **Erref:** GER-067/023

- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:41:12. **Bukatu:** 00:43:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Kandelario Eguna
- Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

<p>Gabonetan "Mañana Navidad..." erdarazko abestia kantatzen zuten kalean. Kandelario Egunekoa ere abesten du. Santa Agedatan berak ez zuen abesten, baina talde asko egoten ziren abesten.</p>

Transkripzioa

- Eta holan Kandelarixotan-eta be kantetan zenduen?
 - A be bai. Ta Gabonetan be bai. Gabonetan, orduen erderaz izeten zan: "Mañana Navidad". Osea, holan ipiñi ume guztixek, kamiño osoa dana zertunde umiekaz ta kantetan, han kamiñoan.
 "Mañana Navidad, comer jalea
 Turrón de Alicante, que rico estar.
 Mañana Navidad, triste de mí,
 el gallo en la cazuela, Kikiriki".
 Ta hori egoten giñen kalien kantetan; osea, Gabonetan hori. Horrek danak galdu ein die. Horrek danak.
 - Kandelarixotan?
 - Be, bai.
 Kandelarixo lerixo,
 hatxari ure darixo,
 Sagarrari madari,
 Eutsi Peru adarrari.
 Hori be bai, kandelakaz-ta. Horrek danak.
 - Santa Agedatan?
 - Be bai. Bueno, Santa Agedetan guk ez gendun kantetan. Etorten zien, baia, etorten zien grupo asko, aintziñe grupo asko, ta baserrikoak-eta. Ta igual gabeko hiruretan-ta. Ta jo aldabak: "bunba-bunba". Gabeko hiruretan kantetan! Ta altxeu ogetik eta limosnie emoten. Ta etorten zien grupo asko. Ta oin ba oin herriko zerak die, baia lehen jentie baserrikoak igual kuadrillie ta kantetan etxerik etxe. Dirue batzen, ta gero euren jatekotxue-ta eitten eben banketa harekaz diruekaz. Ta oin diferentie da, oin, "grupos de eso pero". Aintziñe jentie normala normala kantetan.

18. Marijesiak

- **Erref:** GER-067/024
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:43:00. **Bukatu:** 00:43:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Betidanik egon dira Marijesiak Gernika-Lumon. Gaur egun egoitzarako da batzen duten dirua; lehen, oster, beraientzat izaten zen.</p>

Transkripzioa

- Ta Marijesixek be bai kantetan. Marijesixek be izen zien Gerniken, beti-beti-betikoak. Beti ta oin be bai eitten dabe. Baia oin eitten dabe "para el axilo, pa...". Baia lehen eurentzako, eurentzako. Osea kuadrillexue, antziñeko gizonak ta kanteu, beratzi egun, Marijesixek ta gero, harekaz diruekaz eitten eben banketa. Ta mozkortxue hartu ta pozik. Bai, horixe.

- Polittek die Marijesixek.

- Bai. Osea, eitten ei da Gerniken bakarrik ta ez dakit, beste herri baten. Baia hori galdu eindde hori be. Baiña hemen oniño eitten dabe, oniño, e! Hemen Gerniken. Gerniken eitten dabe. Bai, bai, Gerniken. Asike guk nehikoa ein dogu, nehikoa ein dogu.

19. San Raketako abestia

- **Erref:** GER-067/026
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:44:35. **Bukatu:** 00:45:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

San Raketan abesten zen abestia "Libranos de pestes y males", kantatzen du. Abestia gaztelaniaz da.

Transkripzioa

- Bai izeten zan, baia "de aquello no me acuerdo:
"Libranos de de pestes y males, Roque Santo Peregrino". Hori izeten zan.
Libranos de pestes y males/ Roque Santo Peregrino". San Roke izen zan
"de pestes" ta geixo, zertuteko geixoak. Ta hori izeten zan kantie.
"Líbranos de pestes y males, Roque santo peregrino". Horixe izeten zan.

20. Prozesioak

- **Erref:** GER-067/027
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:45:10. **Bukatu:** 00:47:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Aste Santua

Laburpena:

<p>Aste Santuetan kaleetan aldareak zeuden. San Juan elizak erre aurretik izan zuen kokalekua zein den zehazten du. Divina Pastoraren prozesioa ospatzen zen bertan. Prozesioa asko zeuden: Sagrado Corazón, Corpus Christi... Ibilibidearen berri ematen digu.</p>

Transkripzioa

- Baiña lehen, osea Sagrado Corazón, kalietan altarak, kalietan ipintten eben. Ta gero ba jentie prozeziñoan kantetan. Ta gero hemen elixa bi egon zien. Oin Etxarte dauen lekuen, kafeterixe? Han egon zan, ha etxe barrixe

dau han ba, Etxartien ondoan dau, "en frente" ha izen zan elixie: San Juan. "La iglesia de San Juan" ta parrokiye. Harek bixek egon zien hemen. Ta han parrokiten zerien, San Juanien, eitten zan prozesiñoa "de la Divina Pastora". Ta kale guztixek bedarrakaz ta osea, planteute danak elegante Ama Birjiñie pasetako. Ta aintziñe prozesiñoak beti eoten zien: "Sagrado Corazón, Corpus Christi". Altarak ipiñi kalietan, etxietan holan atara izerak eta geuzek balkoien ta herri guztixe engalaneta eta asko izeten zan. Oin erlijioa-ta ez dau ezebe. Prozesiñoak be egon zien Gerniken ta kendu ein eben. Ta Bermion badauz, e! Bermion badauz, baia Gerniken ez. Kendu ein dabe dana. Asike...

- Ze rekorridu eitten eban prozesiñoak?

- Prozesiñoa ba, urten Andra Marixen, bajatu hori aldatza, Faisaneko aldatza ta gero. Ez, ez, holan ez zen izen. Bajatu, osea sartu Andra Marittik "donde está esto, el...", Jesus! medikuen gauzie zelan da?

- Anbulatorixoa?

- "Donde está el ambulatorio", handik, aldatzetik bajatu ta gero herrixen erdiko kaletik, "Ocho de Enero" ta handik ein ta gero atzera, igon hortik aldatzetik elixara. Hori izen zan prozesiñoa. Ta jente asko joaten zan ta prozesiño elegantie egon zan Gerniken. Elegantie. Baia, oin ez dau ezebe. Kendu eben ta santuek be asko egon zien. Asko.

21. Elizaren eta familiaren indarra

- **Erref:** GER-067/028
- **Iraupena:** 0:03:17. **Hasi:** 00:47:30. **Bukatu:** 00:50:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Antzina elizak eta erlijioak garrantzi handia zuen, dena hartzen zen bekatutzat. Mutil-lagunari ez zioten musurik ere ematen. Seme-alabaren bat gurasoekin gelditzen zen etxean. Bere ustez lehen familia batuagoa zegoen. Presen alaba bakarra izan zen, baina hori ez zen ohikoa.

Transkripzioa

- Aintziñe horixe izen zan; elixie ta bestie ta zera, ezebez gehixau. Ezebez. Guk, dana pekatue izen zan, dana pekatue. Ene! Nobixoagaz-ta, nobixoa be upelako ileran neskakaz ta nobixie hemen ezkiñetxuen ta nobixoa, ondoan, baia ileran neskakaz. Bakarrik-eta keba! Oin zelan kanbixau den!

- Ikuturik be, ez?

- Keba! Dana pekatue. Dana pekatue izeten zan, lehen ta oin ezebe ez da pekatue. Bueno ba! Kasurik be ez. Oin ezkondu barik bizi die danak. Nik be lobak dekotez ta harek be ezkondu barik bizi die Madrilen. Asike, oin danana da. Nik ez dot ernegetan horregaitxik. Batzuk: "ai, zelako disgustoa-ta. Ai bakarrik hantxe bizi izen da ezkondu barik-eta". Nik, ezebez, dauela! Hor konpon!

- Ta lehen zuek nobixoagaz musuren bat-edo?

- Keba! Lehen? Hombre! Ziñera joaten bazara, nehikoa nobixoagaz, nehikoa, beti lagunekaz. Bueno oin diferente da, baia kanbixau ein da total-total-total-total bizimodue. Total! Ta gero aitxeaz ta amagaz be, beti geldittu zien bat, osea seme asko badekozu, bat beti etxien, ama ta aitxe jaboten. Beti. Aitxe ta ama bakarrik, iñoz bez aintziñe. Nire lehengusiñe

batek esaten eban: “en nuestra generación se ha acabao eso”. Ta egixe da. Gure aitxe ta ama danak hil die hemen, noberagaz. Ta nire lagunek danak, aitxe ta ama etxien. Ta oin danak erresidentzixera edo danak botaten dabe. Oin diferente da. Egixe. Tristie da e! Lehen pobriauk izen giñen ta zerau, batuau; familixe gehixau batzen garien. “Osea, no sé cómo explicar”.

- Batute egoten ziñiela?

- Asko, danak. Danak. Eske nire lagunek-eta danak, danak egon die euren aitxegaz ta amagaz hil die eurekaz. Ta hori badekogu sikan barruen sartunde. Baia oin danak “a la residencia de viejos”. Ala!

- Zu be alaba bakarria izen ziñen ta zeuk?

- Neuk baiña asko direnien be, aitxegaz ta amagaz, bat beti geldittuten da aintziñe. Beste batzuk ba kanpora edo bertara edo zerien, baia bat beti aitxegaz ta amagaz. Bakarrik aitxe ta ama, lehen ez zien egon. Iñor bez.

- Zure sasoi ez zan egongo jente asko alaba bakarria zanik? Famili handixe izeten zan.

- Jeneralmentien bost-edo izeten zien jeneralien. Ba, ni bakarrik izen naz. Ta bueno ba...

- Dana zeuretzat?

- Baia mimosa ez naz izen, e! Mimosa-koplerie, bapez. Esaten eben: “las hijas solas son mimosas”. “Yo no”. Ni, ez naz izen. Normala.

22. Komediak

- **Erref:** GER-067/029
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:50:47. **Bukatu:** 00:52:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:

<p>Udaletxe aurreko komediak, titiriteroak, ugariak izaten ziren. Jendeak etxetik eramaten zuten jesartzeko aulkia.</p>

Transkripzioa

- Ta lehen esan dozu, antzerkixek eitten zenduzela portaletan. Ta Gerniken egoten zien komedixek eta zarzuelak eta...?

- Komedixek? Plazan, aiuntamentuko plazan, osea “titiriteros”. Etorten zien kanpotik ta ene! Orduen zelako afana! Urten eitten gendun etxetik, komedixek dauzela-ta. Ta bueno ba plazan. Han aiuntamentuen. Gero erre ein zen aiuntamentue be. Ta han egoten zien titiriteruek, baia zelako komedixek! Oin ikusten bagu hori esaten dogu: “vaya gitanería, vaya porquería”. Trapu zahar batzuk jantzitze, hiru-lau kantziño kanteu ta jentiek: “Bien”. Danak hantxe. Ta gero paseten eben bandeje dirue botateko. Ba txakur haunditxu bet-edo, gitxi. Baia joaten zien jentie silliekaz-ta. Hara etxetik, sillie eroanda. [...]. Sillie eroan ta hantxe komedixetan. “Pues eso”. Zelako eleganteik guretzako.

23. Zartzuelak eta Lizeoko zine mutua

- **Erref:** GER-067/031
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:52:10. **Bukatu:** 00:56:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:

Presenek beste gazte askorekin batera hainbat antzerkitan parte hatu zuen. El Caserío zartzuelarekin bost funtzio egin zituzten Lizeo antzokian. Beste hainbat zartzuela ere egin zituzten. Lizeoko zinema. Hasieran zuri-beltzezko zine mutua egoten zen eta gizon bat biolina jotzen egoten zen. Domeketan erreal bateko (lau zentimo eta erdi) paga hartzen zuten.

Transkripzioa

- A, bai, zerien bai. Guk be, ein gendun teatroak asko. “El ésto: la zarzuela, El caserío”. Guk, eindde dekogu...
- Segundo Olaetaz?
- Ez. Bertako mutil... Osea, Gernikako gaztiek. Ta zelako exitoa euki eban! Bost funtziño emon gendun Lizeoan ta izen zan dirue ospittelerako. Ta ein gendun “El caserío”. Ta ederto. Ta gero beste zarzuela batzuk be bai: “la esto, ¿cómo era aquello? No sé que de rosa. ¿Cómo es? Una zarzuela. Ya no sé cuántos, ahora no me acuerdo”. Hiru-lau zarzuela ein gendun aparte. Ta “no sé qué de la paloma también y la zarzuela, también otra. Varios hicimos”. Baiña Gernikeko grupo bat. Bai. Osea.
- Ta nok erakusten otsuen?
- Ba bertako mutillek, bertako mutillek “Las zarzuelas y eso”. Ta gero kantetan ba elejidu gendun jentie boza politte dekona ta ederto dana. Ene, zelako exitoa, zelako exitoa! Askok! Ta gero zifre be eon zan Lizeoan. Lelengo, “cine mudo. Yo, he visto cine mudo”. Ta gero “luego vino el habiao. Eso pero primero cine mudo”. Ta egon zan “uno que le llamaban aquí, uno que tocaba violín”. Ta joaten zan Lizeora haxe jotzen; ze, musikerik be ez zan egon. “Mudo era el cine y aquel tocaba el violín mientras estaban dando la película. Charlot-ta en blanco y negro. Blanco y negro”, bai Charlot. Harek famosuek izen zien Charlot “y El Gordo y El Flaco” ta beste batzuk, nortzuk izen zien? Chikilín edo mutiltxu bat bisieriegaz-ta. Ta famosuek izen zien harek. Ta gero horixe gizona joaten zan bioliñe zertzen, ikusten pelikulie, jo bioliñe ta ene! Ze pozik gu! Enei, harek pelikulak ikusten! “Menudo éxito, blanco y negro”, dana. Ba, ez zan egon etxien telebisiñorik be ezebez. Ba haraxe ikusten. Ta zelako exitoa! Hombre, Charlot! Hori famosoa izen zan, Chaplín. Charlot Chaplín. Ai Ama!
- Eta zifre joateko dirue?
- Emoten eskuen, pagie. Pagie, domekatan pagie. Izeten zan erriel “un real. Osea, “4 céntimos y medio era la entrada”. Orduen ba, euki gendun domekatan pagie aitzegaz. Ta esaten gendun: aitzex, “la paga”. Ta emoten oskun ta gero zifre joan. Horixe dirue euki gendunien, ostantzien bapez, Pasielekuen olgetan. Ta haraxe zifre ta horrexek. Horixe izen zan gure bizimodue ta pozik.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-12

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com